

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Bölgeye yapılan gezide göze en çok çarpan durumun yani Doğu Anadolu'da ordunun bürokrasiden kopuk bir biçimde ortada bulunmasının doğuracağı birçok sorun var. Her şeyden önce bölgede ekonomik kalkınma ve refah

bekleyen halk bürokrasiyi değil her şeyin içinde orduyu gördüğünde o olanağın sağlanmamasını da zamanla orduya bağlayacaktır. Bu gerilim kendisini şimdi bile hissettiriyor. İkincisi, böyle bir gelişme ister istemez bölgedeki demokrasi beklentisini de geciktirecek, bu konuda da tedirginlik yaratacaktır. O nedenle özellikle altyapı hizmetlerinin götürülmesinde ordunun etkinliği gözetilmeli fakat yeni bir anlayış ve planla bürokrasi devreye girip daha yoğun işlerlik kazanmalıdır.

Gene bölgeye yapılan gezide ortaya çıkan, mutlaka değişilmesi gereken bir konu daha var: Ordu bölgede yerleşik halkın zaman zaman terörizme destek verdiğini kabul ediyor. Bütün maksat da bu iki

Doğu izlenimleri-2

kaynak arasındaki ilişkiyi koparmak. Bu durum bir olguyken gerek askerlerle gerekse halkla yaptığımız görüşmelerde bu desteğin neden kaynaklandığını yeterli bir netlikle saptayamadık. Bununla birlikte en yaygın biçimde kullanılan kavram 'aldanma-aldatma'ydı. Anlaşılan terör örgütü çeşitli gerekçeleri kullanıyordu ve bunların başında da ekonomik yetersizlik geliyordu. Dolayısıyla bu kısıtlamanın, ekonomik yetersizliğin, ortadan kaldırılması bir zorunluluk. Bu, demokratik gelişme açısından da böyle.

Ne var ki, işte o noktada doğu-güneydoğu sorunu bütünüyle başka bir görüntü kazanıyor.

O bölgelerin sorunu biraz tavuk-yumurta ilişkisine dönmüş bulunuyor. Bölge halkı azgelişmişlik içinde kendisine ait feodal anlayışını doğal olarak ve ödünsüz bir biçimde sürdürüyor. O bölgeyi her gezişimde aynı şeyi görürüm: Bütün azgelişmişliğine ve yetersizliğine karşın en uzak dağ köyü bile en son teknolojiyi talep eder. Bu son zamanlarda telefon, hatta cep telefonudur. Bu bilince erişmiş olmasına ve bu teknolojiyi kullanmasına karşın bölge kültürel değişimi aynı hızla yaşamaz. Geleneksel anlayışını

sürdürür. O anlayış da yerine göre sayısız çocuk yapmak yerine göre sadece imam nikâhıyla yaşamak, kadın haklarını kısıtlamaktır. O zaman ortaya ilginç bir çelişki çıkıyor.

Çok uzun yıllardır belli bir ihmal ve imkânsızlık içinde bulunan ve bunalan bu yöre halkı altyapı kısıtlamalarının da etkisiyle değişmek, dönüşmek konusunda herhangi bir irade göstermiyor. Bununla birlikte devletin kendisine her türlü olanağı sağlamasını bekliyor. O olmazsa başka arayışlara sürükleniyor ya da öyle yapacağı izlenimini veriyor. Bu, yalnız devleti değil toplumu da ciddi biçimde rahatsız eden bir sorun. Çünkü, yaşanan olayların da gösterdiği gibi geniş kitleler bölgedeki rahatsızlığı büyük kentlere göçerek aşmaya çalışıyor. Son gezide göç konusunu açtığım herkes bu sözcükten özellikle İstanbul'u kısmen de Akdeniz kentlerini anladığını ifade ediyordu. İşte o noktada güney doğunun ekonomik ve altyapı sorunu, baştan beri değindiğim gibi, yepyeni bir anlayışla ele alınmazsa yepyeni sorunlar doğuracaktır. Onlar neler mi?

Cuma günü onu anlatıp bu konuyu şimdilik kapatacağım.